

Rozhýbaný kraj

Apríl / 2021

 KOŠICKÝ
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ

Toto sú naši hrdinovia

Košický samosprávny kraj pokračuje v očkovaní vo veľkokapacitnom očkovačom centre v Košiciach, ďalšie otvoril v Míchalovciach a Spišskej Novej Vsi. Župa spustila aj vlastný registračný systém pre náhradníkov.

Vyrážame očkovat' do terénu

**MOBILNÁ
OČKOVACIA
JEDNOTKA**

OČKOVANIE PROTI COVID-19

Očkujeme dobre, lebo máme župu

Za tie roky, čo som Vaším županom, sme mali spolu veľa dôvodov byť hrdí na to, čo u nás na východe dokážeme. Prebiehajúce očkovanie je príkladom, ako dať rozum a sily dohromady pre pomoc našim spoluobčanom. Naša župa otvorila ako jedna z prvých na Slovensku očkovacie centrum v Košiciach. Nedávno sme spustili prevádzku ďalšieho v Michalovciach a v Spišskej Novej Vsi.

Náš kraj je veľký, tak myslíme aj na tých, ktorí sa sami zaočkovať nemôžu. Zriadili sme im mobilnú očkovaciu jednotku. Vždy, keď večer odchádzam z práce, vidím naše očkovacie auto zaparkované na dvore úradu a myslím na to, koľko ďalších životov sme v tento deň pomohli zachrániť pred ťažkými chvíľami v nemocnici. Za to všetko patrí obrovská vďaka lekárom, dobrovoľníkom, aj tým našim občanom, ktorí prišli a stále prichádzajú za vakcínou. Dostane sa každému, kto ju bude chcieť.

Kraje najlepšie vedia, ako dobre pomôcť, lebo sú ľuďom najbližšie.

Rastislav
Trnka

predseda KSK
predseda@vucke.sk

Očkujeme dobre preto, lebo máme župu. Kraje najlepšie vedia, ako dobre pomôcť, lebo sú ľuďom najbližšie. Videli sme, aké problémy s vakcínami vzniknú, keď všetko dostane do rúk niekoľko úradníkov z Bratislavy. Ak niekto doteraz pochyboval, aký je ďalší zmysel žúp, teraz už nemôže mať presvedčivejší argument.

Mimochodom, Košický samosprávny kraj oslavuje tento rok dvadsiate výročie. A Košická župa, i keď v iných hraniciach, bude mať za chvíľu stovku. Preto si budeme jej jubileum odteraz pripomínať. A preto v nej stále viac rozhýbavame investície - do krajských ciest a mostov, aj krajskej kultúry a cestovného ruchu. O tom všetkom si prečítate v tomto čísle.

Obsah

Kraj pokračuje v očkovaní východniarov

Vakcínu proti vírusu COVID-19 dostalo za prvých 30 očkovacích dní v župnom centre už viac ako 50-tisíc východniarov. Kraj rozšíril svoje služby o mobilnú očkovaciu jednotku, ktorá vyráža do terénu za najzraniteľnejšími. Po Košiciach spustil veľkokapacitné očkovacie centrum aj v Michalovciach a Spišskej Novej Vsi. Zriadil vlastný registračný systém pre náhradníkov na očkovanie a očkuje všetkými dostupnými vakcínami.

str. 7 - 8

Rozhovor so psychologičkou Patríciovou Vesel Ganoczyovou

Niektoré deti sa vrátia do školských lavíc po roku. Ako im toto obdobie uľahčiť, v čom môžu byť dospelí nápomocní? Psychologička radí trpezlivosť. Prečítajte si, ako komunikovať s dieťaťom a čo by ste si mali všimnúť.

str. 3 - 4

Tipy na jarné potulky Abovom

Láka vás jarné počasie čoraz častejšie do prírody? Objavte s nami na Above Tufový kaňon medzi obcami Ploské a Ortáše, ktorý má vulkanický pôvod. Opačným smerom z krajského mesta nájdete pri Slanskej Hute jazero Izra. Vzniklo po zosuve pôdy a skalnej steny tak, že zosuv zahradil dolinu potoka. Množstvo turistických trás v okolí stojí za výlet.

str. 13 - 14

Rozhovor

s Patríciovou Vesel Ganoczyovou

Kvôli dennej rutine nezabúdajte s deťmi komunikovať.

Patrícia Vesel Ganoczyová, klinická psychologička z I. psychiatrickej kliniky Univerzitnej nemocnice L. Pasteura v Košiciach radí, ako deti pripraviť na návrat do škôl a vystríha pred chybami, ktorých sa rodičia dopúšťajú pri komunikácii so svojimi ratolesťami.

Deti sa nám po veľmi dlhom čase vrátili do škôl. Na čo by ich mali rodičia hlavne pripraviť?

Našou prvoradou úlohou je teraz pomôcť deťom aspoň približne sa adaptovať na bežné predcovidové fungovanie. S tým bude mať, podľa môjho názoru, problém väčšina detí. Predsa len sa zmenilo napríklad ranné vstávanie, sťahovanie dopravy do školy a podobne. Mnoho detí mi hovorí, že ešte ráno o ôsmej boli v pyžame a pili kakao. Takže v prvom rade odporúčam rodičom zaviesť pre ich ratolesti pravidelný režim a pomáhať im v jeho dodržiavaní. Určite by sme mali byť najmä v prvých dňoch a týždňoch k našim deťom trpezliví, nepreháňať s prísnosťou hodnotenia ich výkonu a zavalením úlohami.

Trpezlivosť a len postupné zvyšovanie nárokov voči deťom by mali dodržiavať aj učitelia. Spomína to aj metodické usmernenie ministerstva školstva...

K záväzným pravidlám, ktoré stanovuje, patrí napríklad aj to, že prvý týždeň na školách by deti nemali byť skúšané a hodnotiť sa majú len slovné. Počas dvoch týždňov po návrate do škôl nemajú písať testy a písomky. Považujem to za správne. Prvé dni v školách by mali byť hlavne o obnovení predošlých návykov, opätovnej socializácii a preverovaní toho, čo deti vedia, čo sa dá aj bez skúšania.

Čo z pohľadu psychológa považujete za najväčší problém obdobia, ktorým si deti práve prešli?

V prvom rade je to narušenie ich sociálneho vývinu. Deti majú ročný deficit toho, čo mali zažívať ako bežné sociálne vývinové úlohy. Popritom sa u mnohých z nich navýšili rôzne úzkosti, obavy a neistoty, ktoré priniesla izolácia počas pandémie. Niektoré iné problémy, napríklad školská šikana, ustúpili kvôli pobytu doma do úzadia, no s nástupom riadneho vyučovania prichádzajú opäť na scénu a deti z nich majú strach.

Vypichli ste šikanu. Je s ňou až taký veľký problém?

Áno, je. Určitou formou šikany trpí v školskom prostredí takmer každé druhé dieťa. Musíme si uvedomiť, že sa ani zďaleka neprejavuje len fyzickým násilím. Má rôzne podoby, ktoré vedú

ublížiť. Napríklad urážky, osočovanie, komentáre sociálneho zázemia, z ktorého dieťa pochádza, alebo úmyselná ignorácia či vylúčovanie z kolektívu. Preneste si to do sveta dospelých. Predstavte si, že vás v práci dvaja kolegovia, ktorých potrebujete k spolupráci, aby ste podali nejaký výkon, totálne ignorujú, iní dvaja ponížujú, vyrušujú pri práci a ďalší neustále na vás niečo donášajú šéfovi. Do tohto pracovného prostredia by ste vstávali každé ráno. Tiež by vám to nebolo príjemné.

Niekedy deti nehovoria o svojich problémoch. Ako spoznať, že sa im niečo zlé deje?

Odporúčam všimnúť si zmeny v nálade, správaní, návykoch dieťaťa. Môžu byť pomalé a plazivé, prejavujúce sa napríklad tým, že je zrazu mlkvejšie. Odchádza zo spoločného rodinného programu. Zatvára sa vo svojej izbe. Je precitlivenejší na bežné podnety alebo plačlivý. Zmeny však môžu byť aj radikálne. Dieťa napríklad zo dňa na deň zmení štýl obliekania alebo výzor, zanevrie na obľúbenú hudbu či koniček, veci, ktoré mu predtým robili radosť, nárazovo opustí. Alebo sa radikálne zmení jeho nálada, vzťah k ostatným členom rodiny či kamarátom.

Ako na to reagovať?

Najdôležitejšia je komunikácia. To je základ zdravého fungovania rodiny. A začať môžeme už od škôlky. Rodičia si s dieťaťom môžu vytvoriť rituál, že sa večer po prečítaní rozprávky na dobrú noc opýtajú, čo dnes zažilo v škôlke. Je smutné, že najmä s vyšším vekom detí riešime hlavne logistiku okolo nich. Čo a kedy budú jesť, kto varí obed, kto nakupuje, kde a kedy ideme na covid test. No popri tom nám neraz unikajú dôležité veci. Dieťaťu sa niečo stane medzi kamarátmi, má strach, že musí ísť opäť do školy a zasa prežívať traumy, ktoré mu ubližovali. Možno aj skúsi niečo povedať alebo naznačiť. No dospelí možno ťukajú do mobilu, čítajú správy a signály, ktoré sú k nim vysielané, nevnímajú. Niektoré deti skúšajú začať nejaký dôležitý rozhovor. Dvakrát, trikrát. Ale ak príde rovnaká vágna reakcia či mávnutie ruky, dieťa sa môže uzavrieť a problém v ňom začne narastať, až neraz vyústi do vážnych psychických problémov.

Niektorí rodičia nevedia citlivo reagovať na zmeny v správaní svojho dieťaťa. Čo im odporúčate urobiť, aby sa deti s dospelými rozprávali o tom, čo zažívajú?

Na komunikáciu s deťmi netreba absolvovať žiadny kurz diplomacie. Rodičia si môžu pripraviť štyri jednoduché otázky, na ktoré sa budú pravidelne pýtať a o ktorých budú aj sami rozprávať. Z čoho máš dnes radosť? Čo dnes pre teba bolo ťažké? Na čo si dnes pyšný/á? S čím si dnes potreboval/a pomoc? Napríklad mama, alebo otec môžu povedať čo zaujímavé zažili v práci, čo ich znepokojilo, z čoho majú radosť a na to isté sa opýtať aj detí. Sú to jednoduché otázky, ktoré by sme sa mali usilovať klásť svojim deťom pravidelne.

Čo pomohlo deťom aj rodičom ustáť kovidovú éru lockdownov a dištančného vyučovania?

Izoláciou sme nielen niečo stratili, ale vytvoril sa aj priestor na konštruktívne zvládanie tohto (ne)času. Deti sa mohli začať učiť nový cudzí jazyk či prehĺbiť znalosti toho známejšieho. Veľa „mojich“ detí začalo vytvárať vlastné značky oblečenia, maľovali na obyčajné plátene tašky a teraz sú z nich skvelé darčeky pre kamarátov. Rodičia spolu s deťmi cvičili online jogu či pilates, mali možnosť čítať, venovať sa hre na hudobný nástroj, hrať spoločenské hry, rozprávať sa o dianí u nás aj vo svete. Deti sú veľmi vnímavé a majú vlastné názory a postoje k tomu, čo sa okolo nich deje. Mnohé z nich svojich rodičov veľmi pozitívne prekvapilo.

Nielen hlávky, ale aj telá našich detí dostávali zabráť počas pandémie. Ako ustriehnuť tento problém?

Prvý filter je pediater. Každý mladý človek, bez ohľadu na to, či má alebo nemá nejaký dlhodobější zdravotný problém, by mal po ročnom odklade neakútnych ťažkostí prejsť týmto preventívnym filtrom. Pediater určí, či sa dieťa za ten covidový rok fyzicky vyvíjalo bez ťažkostí a správne alebo bude potrebovať ďalšieho špecialistu. Alergológa, ortopéda, kardiológa, neurológa. Prosím, aby na to rodičia mysleli, spojili sa s pediatermi svojich detí a podľa odporúčaní navštívili ich lekárov.

Priority poslancov KSK

Roland Szabó

SMER-SD

Z mojich priorit ako člena dopravnej komisie je prvoradá najmä rekonštrukcia ciest II. a III. triedy, ktoré partia pod kraj. Rekordné investície sa nám podarilo schváliť na decembrovom zastupiteľstve. A to napríklad rekonštrukcia cesty Rudník - Zlatá Idka (108 000 €), Budulov - Péder (115 200 €) a osobne som rád, že na jar 2021 sa začne už dlho očakávaná rekonštrukcia cesty Moldava - Jasov (2,281 mil. €), ako aj mnoho ďalších. Najviac sa diskutuje aj o obnove mostov, ktoré tiež patria pod KSK, mosty sú v dezolátnom až katastrofálnom stave v rámci okolia. Taktiež je potrebné investovať do projektov, ktoré vedú k rozvoju regiónu a nových pracovných miest. Priorít a práce je veľa, preto som uviedol len zopár tých hlavných.

Dušan Tomaško

nezávislý

Ako predseda komisie regionálneho rozvoja presadzujem návrhy, ktoré vedú k znižovaniu regionálnych rozdielov. Podarilo sa investovať napríklad do opätovnej kúpy Turzovských kúpeľov. Verím, že po rekonštrukcii sa stanú jedným z hlavných lákadiel cestovného ruchu v našom okrese, ale aj v celom kraji. Som rád, že tieto kroky majú aj podporu župana. Ďalšou oblasťou, ktorú považujem za prioritnú, je rekonštrukcia cestnej infraštruktúry v našom okrese. Verím, že po úsekoch Margecany - Kluknava a Veľký Folkmar - Kojšov sa nám podarí opraviť aj cestu z Gelnice do Nálepky a zabezpečiť celoročný prejazd Pačanským kopcom.

Ján Volný

SMER-SD

Mojou prioritou sú školstvo, kultúra a ako hádam u všetkých poslancov - všetko, čo sa týka regiónu, v ktorom nám voliči vyjadrili dôveru - v mojom prípade Spiš. Oceňujem, že vedenie kraja našlo odvahu aj na prvý pohľad nie populárne opatrenia, ktoré však v konečnom dôsledku sú racionálne a prinášajú kvalitatívny posun. Som rád, že sa začala dlho pripravovaná rekonštrukcia cestného priesahu mesta Spišská Nová Ves, že vedenie kraja pripravuje v najbližšom čase výstavbu športovej haly v našom meste a že je naložené rekonštrukcii jednej z dominant metropoly Spiša - spišskonovoveskej Reduty, v ktorej sídli aj naše Spišské divadlo.

Viliam Zahorčák

SMER-SD

Keďže som bývalým riaditeľom gymnázia a predsedom oblastnej organizácie cestovného ruchu, mojimi prioritami sú školstvo v kraji a cestovný ruch, osobitne na Zemplíne. Z tohto titulu mi obzvlášť záležalo na dokončení rekonštrukcie objektov Gymnázia P. Horova a ostatných stredných škôl v Michalovciach a podpora cestovného ruchu na Zemplínskej šírave a Vinianskom jazere. Angažujem sa aj v oblasti dokončenia rekonštrukcie Zemplínskeho múzea v Michalovciach a celého jeho blízkeho okolia.

Novinky zo Zastupiteľstva KSK

Poslanci Košického samosprávneho kraja rokovali po 24. krát v tomto volebnom období 23. apríla, kedy sa konalo slávnostné zasadnutie Zastupiteľstva KSK. Rokovanie pokračovalo 26. apríla riadnym zasadnutím. Priebeh zastupiteľstva bol vysielaný naživo na facebooku KSK a na webovej stránke web.vucke.sk, kde bol zverejnený aj prehľad tém a kompletne materiály rokovania. Zastupiteľstvo KSK sa konalo v súlade s aktuálnymi pandemickými opatreniami.

Najdôležitejšie témy z rokovania

Poslanci KSK prerokovali Záverečný účet KSK za rok 2020. Z dôvodu pandémie COVID-19 predstavoval výpadok daňových príjmov oproti schválenému rozpočtu 3 400 000 €.

Zastupiteľstvo schválilo prvú úpravu rozpočtu, ktorá súvisí najmä s výdavkami kraja na zriadenie a prevádzku veľkokapacitného očkovacieho centra na SOŠ Ostrovskeho v Košiciach vo výške 928 000 €. Tieto výdavky by malo kraju v budúcnosti refundovať Ministerstvo zdravotníctva SR.

Krajskí poslanci ustanovili 23. apríl za Významný deň Košického samosprávneho kraja. V tento deň v roku 1924 sa konalo prvé zasadnutie zastupiteľstva Košickej župy a začala sa písať novodobá história samosprávy na území kraja.

KSK schválilo navýšenie spolufinancovania projektu KlimaPark Kysak, v rámci ktorého vznikne v areáli župnej školy v prírode centrum environmentálnej výchovy v kraji. Realizáciu projektu chce kraj okrem vlastných zdrojov financovať z eurofondov.

Nasledujúce Zastupiteľstvo KSK sa bude konať 28. júna.

Zdravšie lesy na Gemeri a na Spiši

Košický samosprávny kraj pokračuje v zelených opatreniach zameraných na ochranu životného prostredia.

Po Programe obnovy krajiny a Zelenom memorande, ku ktorému sa pridali všetky samosprávne kraje, sa chceme uchádzať o eurofondy potrebné na realizáciu projektu Ochrana a obnova biodiverzity v lesných ekosystémoch Košického kraja. V rámci neho by sa v lesoch na Gemeri a na Spiši mohli zrealizovať opatrenia zamerané na ozdravenie životného prostredia a obnovu biodiverzity mimo chránených území. V lesoch v okolí Dobšinej, Betliara a Gelnice by tak vznikli napríklad opatrenia, ktoré zabráňujú odtoku vody z územia, ako infiltračné priekopy alebo prehradenia, obnovili by sa mokrade a zvýšili zásoby podzemnej vody. V rámci

územia Košického kraja zaberajú lesy takmer 40 percent plochy. V niektorých oblastiach sú však pôvodné biotopy poškodené, mnohé územia sú poznačené nedostatkom vody, vysychaním lesných porastov či výrubom stromov. Okrem výskytu požiarov má poškodenie lesnej biodiverzity za následok aj premnoženie škodcov či úbytok vody vo vodných tokoch, v období výdatných zrážok nadmerný odtok vody spôsobuje povodne a škody. V dôsledku degradácie biodiverzity tiež dochádza k ohrozeniu určitých druhov rastlín a živočíchov, čo je problémom aj na území Košického kraja. Cieľom opatrení je teda posilniť prirodzenú biodiverzitu v lesoch tak,

aby rastliny a živočíchy mali vytvorené lepšie prostredie a aby bola prinavrátená prirodzená rovnováha do týchto lesov. V neposlednom rade sa majú zvýšiť zásoby podzemnej vody, efektívnejšie zachytávať uhlík a znižovať uhlíkovú stopu. Aké konkrétne opatrenia sa budú v lesoch realizovať, ukáže štúdia projektu. Na realizáciu projektu v celkovom objeme výdavkov 6 miliónov eur chce kraj získať 5,7 milióna eur z výzvy Ministerstva životného prostredia SR, ďalších 300 000 eur by dofinancoval zo svojho rozpočtu. Zámer spolufinancovať tento projekt schválili krajskí poslanci na svojom rokovaní 26. apríla.

Chceme zaočkovať každého, kto má záujem

Myslíme i na tých východniarov, ktorí sa na vakcínu nedokážu sami zaregistrovať alebo dopraviť. Kraj otvára očkovacie centrá aj mimo Košíc a spustil prihlasovací systém pre náhradníkov.

Viac ako 50-tisíc zaočkovaných proti vírusu COVID-19. Taká je bilancia prvých tridsiatich dní veľkokapacitného krajského očkovacieho centra v krajskom meste. Župa chce čo najskôr zaočkovať všetkých východniarov, ktorí o vakcínu prejavia záujem. Rozširuje svoje služby a ide za ľuďmi bližšie do regiónov. Prevádzku očkovacieho centra spustil kraj ešte na konci februára v priestoroch svojej Strednej odbornej školy informačných technológií na Ostrovskeho 1 v Košiciach. Očkuje tu všetkými dostupnými vakcínami od firiem AstraZeneca, Moderna aj Pfizer. Zatiaľ čo

v prvý očkovač deň po spustení župného centra dostalo vakcínu približne 500 ľudí, aktuálne sa počet zaočkovaných pohybuje okolo 2 000 za deň. Koncom apríla pribudlo nové centrum aj na Zemplíne, v športovej hale Gymnázia Pavla Horova v Michalovciach. Pilotne sa tu očkuje AstraZenecou, postupne prídu na rad aj ďalšie vakcíny. Tretie vakcinačné centrum zriadila župa v máji na Hotelovej akadémii na Radničnom námestí v Spišskej Novej Vsi, kde sa pilotne očkuje Modernou. Župa tiež spustila online prihlasovací systém pre náhradníkov na očkovanie. Na

webe www.ockovaniensk.sk sa môže registrovať každý bez obmedzenia veku. Na uvoľnený termín pozve SMS správa. V prípade nezájmu o konkrétnu vakcínu môže náhradník registráciu stornovať. Rovnako aj vtedy, ak ešte skôr dostane termín z Čakárne Národného centra zdravotníckych informácií, do ktorej sa možno registrovať na adrese: vaksinacia.nczisk.sk/registracia. Ak s očkovaním ešte stále váhate a potrebujete sa poradiť, k dispozícii je naša krajská infolinka s číslom **0850 122 085**, volať môžete v pracovných dňoch **od 8:00 hod. do 16:30 hod.**

Anketa z centra

Natália Rusínová
medička v 3. ročníku

Chcem pomáhať, lebo lekárov je málo a sú vyťažení. Od marca minulého roka máme dištančné vyučovanie, práca v centre je pre mňa možnosť praxe. Ľudia niekedy prichádzajú s obavami, no vysvetľujeme, že v skutočnosti je veľmi malé percento vážnych vedľajších účinkov. Niektoré médiá celý problém nafukujú.

Jaroslav Dimun
očkovanosť

Prišiel som sa zaočkovať až z Trebišova, lebo chcem byť zdravý a ochrániť sa pred koronavírusom. Pôvodne som chcel Sputnik, ale keďže viacerí ľudia v mojom okolí malo covid, rozhodol som sa nečakať a nechal som sa zaočkovať Astrou. Prihlásil som sa v stredu a už v piatok som dostal vakcínu.

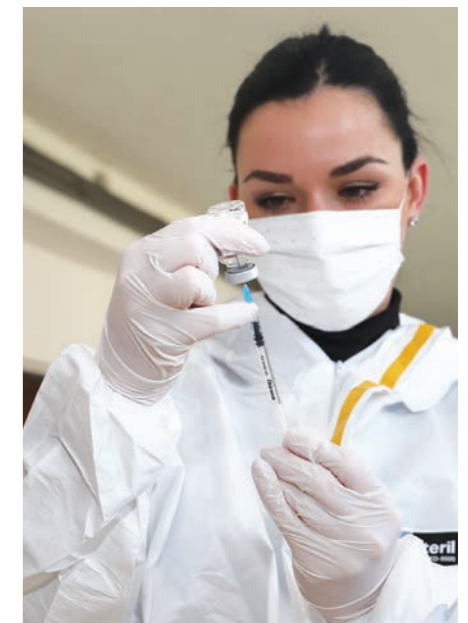
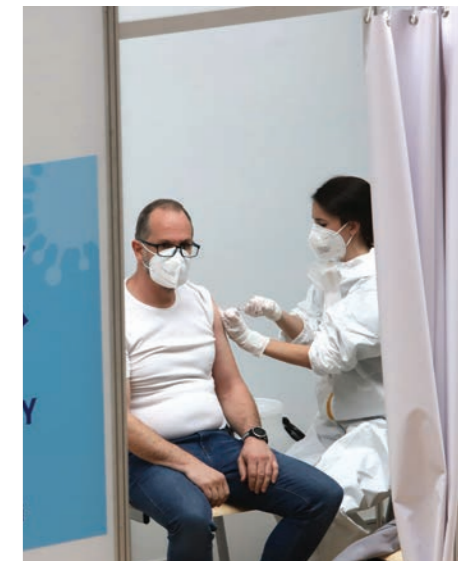
Filip Breznen
medik v 5. ročníku

Doma bola nuda, tak som sa rozhodol pomôcť, nech sa očkuje čo najrýchlejšie. Niektorí ľudia sa boja bolesti, ale väčšinou sú prekvapení, že vpich ani necítia. Pomáha, keď ich na chvíľu navediem na iné myšlienky. Myslím si, že zaočkovať by sa malo čím skôr čo najviac ľudí, aby sme sa mohli zasa vrátiť do normálnych životov.

Radoslav Krinický
dobrovoľník

Momentálne nemám prácu, preto som sa rozhodol prihlásiť ako dobrovoľník. Pomáham s organizáciou pred vstupom do očkovacieho centra. Som ako ľudský „firewall“, dávam pozor na ľudí, ktorí sa snažia vtláčať dovnútra skôr, než prídu na rad. Väčšina je disciplinovaná, ale občas je potrebné usmerniť.

Finančná injekcia do opráv ciest a mostov

V roku 2021 investujeme do cestnej infraštruktúry 40 000 000 eur.

Cesta v Nižnom Klátove

Košický samosprávny kraj plánuje v tomto roku investovať do opráv ciest a mostov doposiaľ najvyššiu sumu peňazí, a to 40 000 000 eur. Kým v roku 2020 bolo zrekonštruovaných 80 kilometrov ciest a 12 mostov, v tomto roku chce župa opraviť najmenej dvakrát toľko. „**Košický samosprávny kraj vlastní takmer 2 000 kilometrov ciest a 660 mostov. Až 150 mostov je dnes v zlom stave, má poškodené nosníky alebo sú zdegradované, čo ohrozuje bezpečnosť cestnej premávky. Väčšina z nich bola postavená v rovnakom období, majú vyše 60 rokov a pod ich stav sa podpísala aj zanedbaná údržba. Za posledný rok a pol sa zrútili až dva**

mosty v majetku kraja. Aj preto je nevyhnutná komplexná oprava desiatok mostov v kraji,“ povedal riaditeľ Správy ciest KSK Anton Trišč.

V súčasnosti prebieha rekonštrukcia cesty na Duklianskej ulici v Spišskej Novej Vsi, ktorú kraj financuje z úveru z Európskej investičnej banky za 310 000 eur. Ide o hlavný ťah z centra mesta v smere na Poprad a do Slovenského raja, po ktorom prejdú denne stovky vozidiel. Rekonštrukcie sa dočkala aj cesta v Drnave v okrese Rožňava, kde bude opravený aj priepust či priekopy. Župa plánuje zrekonštruovať i desiatky kilometrov ciest. Jedným z najväčších projektov

bude oprava cesty pri obci Úhorná cez Pačanský kopec, ktorý je roky v zlom stave. Pri opravách ciest kraj okrem výmeny asfaltu opravuje aj podložie, spevňuje krajnice, čistí priekopy alebo buduje nové priepusty a oporné múry. Kým pri bežnej úprave asfaltu a novom nátere sa trhliny objavia už do piatich rokov, pri oprave cesty s úpravou podložja je jej životnosť približne 20 rokov. „**Tieto rekonštrukcie sú síce niekoľkonásobne drahšie, no výtlky sa neobjavia hneď po „prvej zime“. Pri opravách ciest sa snažíme riadiť pravidlom, že do kvality sa oplatí investovať,**“ dodal Trišč. Kraj ráta v tomto roku s opravou piatich mostov typu Vloššák, kde už niekoľko mesiacov platia dočasné dopravné obmedzenia, a to most cez nápuštný kanál do Zemplínskej šíravy, most cez poľný kanál pred obcou Topoľany, most cez potok v Sečovciach, most cez potok Čechanka za Mokrancami a most cez záchytný kanál pred obcou Záhor. Opravy sa dočká aj most v Stretave, ktorý je na pokraji životnosti.

Most v Stretave

Vizualizácia prvého drezinového oválu na Slovensku

Podpora pre cestovný ruch aj kultúru

Dotačné programy posunú vpred inovatívne projekty a zaujímavé aktivity v každom regióne.

Košický samosprávny kraj ani v tomto roku nezabúda na svoje kultúrne organizácie a projekty v cestovnom ruchu. Z dotačných programov môžu peniaze čerpať jednotlivci, organizácie, mestá aj obce. Spolu jedenásť nových projektov v rámci ekoturizmu, štyri veľké zážitkové atrakcie a dvadsaťpäť podujatí podporí župa spolu s Krajskou organizáciou Košice Región Turizmus. Na tento účel pôjde z krajskej kasy spolu 832-tisíc eur. Domáci aj návštevníci sa môžu už teraz tešiť napríklad na turistický vláčik, ktorý ukáže krásy a zákutia okolia Gelnice. Vznikne tiež prvý drezinový ovál na Slovensku, a to popri detskej železnici v Košiciach. Pri kaštieli v Borši si prídu na svoje aj športovci, ktorých poteší vodný a cyklistický oddychový bod. Okrem toho, zaujímavé atrakcie pribudnú aj v Medzeve, Ochtinej, Ruskej Bystrej, Moravanoch, Smolníku, Letanovciach, pri Ružínskej priehrade,

v obci Vinné či Kláštorisku. Hneď, ako to situácia dovolí, župa rozhýbe aj projekty, ktoré sa vlni kvôli pandémie neuskutočnili. Jednou z oblastí, ktorá počas pandémie utrpela najviac, je kultúra. Krajské kultúrne stánky sa však nevzdali a svoju ponuku neustále vylepšujú. Aj v tomto roku sa mohli zapojiť do internej výzvy župy Tradície inšpirujú inovácie, ktorá na zaujímavé projekty vyčlenila 150-tisíc eur. Úspešným žiadateľom vlni bolo napríklad Múzeum Spiša v Spišskej Novej Vsi, kde sa o virtuálnu realitu rozšírila stála expozícia. V Baníckom múzeu v Rožňave vznikla vďaka dotácii autentická banská štôlna a mnohé ďalšie atrakcie. Košický samosprávny kraj okrem toho spustil výzvy na dotácie, ktoré rozhýbu všetky zaujímavé projekty. Spolu 600-tisíc eur župa rozdelí medzi zábery v dvoch výzvach, a to v rámci dotačnej schémy a individuálnych dotácií. Týkať sa budú oblastí ochrany

životného prostredia, regionálneho rozvoja, športu a vzdelávania, sociálnych vecí a zdravotníctva, kultúry, podpory vedy a výskumu, pomoci osobám v ohrození života či obnove bytov a domov. Žiadosti po novom hodnotia odborníci z fachu, ako aj krajskí poslanci podľa druhu výzvy. Tento spôsob zaručí transparentnosť a efektívnosť pridelovania župných peňazí. V prípade individuálnych dotácií bude navyše vytvorené jedno participatívne kolo, kde budú môcť hlasovať za výber projektov aj obyvatelia. Výška pomoci pri individuálnych dotáciách je 500 - 10 000 €. Minimálna výška pomoci pri dotačnej schéme je 500 € - podľa sumy alokovanej pre daný okres, ktorý sa stanovil podľa počtu obyvateľov. V našom kraji máme veľa východniarov s dobrými nápadmi, ktoré môžu byť prospešné pre nás všetkých aj vďaka výzvam a dotáciám z Košického samosprávneho kraja.

Vyrážame očkovať do terénu

web.vucke.sk/naockovanizalezi

Košický samosprávny kraj ako jeden z prvých na Slovensku začal očkovať aj priamo v teréne prostredníctvom mobilnej očkovacej služby. Medzi prvými boli zaočkovaní ľudia bez domova, ktorí využívajú služby zariadenia Oáza – nádej pre nový život v Bernátovciach. V počiatočnej etape chce župa poskytnúť vakcínu klientom zariadení sociálnych služieb, ktorí patria k najrizikovejšej skupine obyvateľov a zatiaľ sa jej nedočkali. Celkovo je v kraji takmer 90 zariadení, ich služby využíva 5 200 klientov. Na konci apríla bolo zaočkovaných aspoň prvou dávkou vakcíny 60 percent z nich.

Po zariadeniach sociálnych služieb vyrazí mobilný očkovací tím do obcí a miest za tými, ktorí sa nedokážu sami zaregistrovať na očkovanie alebo zo zdravotných či iných dôvodov nemôžu prísť osobne do očkovacích centier či nemocníc. Výjazdová jednotka takto zaočkuje najmä imobilných, ťažko zdravotne postihnutých, či ľudí z vylúčených komunít. Registrácia na očkovanie prebieha v spolupráci s obcami a mestami. Každý starosta alebo primátor nahlasuje kraju konkrétny počet ľudí, ktorých by mal zaočkovať mobilný očkovací tím. Registračný formulár nájdete na:

web.vucke.sk/naockovanizalezi. Výjazdová jednotka očkuje vakcínou od výrobcu Pfizer-Biontech, čo znamená, že očkovanie týchto ľudí sa rovnako riadi kritériami podľa aktuálnej národnej očkovacej stratégie (vek, ťažšie zdravotné problémy, kritická infraštruktúra). Ak sa teda nemôžete prísť zaočkovať do niektorého z očkovacieho centra a o vakcínu máte záujem, očkovací tím príde za vami bližšie. To, ako rýchlo sa k vám zdravotníci dostanú, bude závisieť od harmonogramu očkovania aj dostatočného počtu vakcín pre Košický kraj.

Náš kraj má svoj významný deň

Ustanovenie významného dňa a župných dní má pripomínať hodnoty, ktoré nás posúvali ďalej a privádzali lepší život bližšie k domovom.

Budova Župného domu, kde v súčasnosti sídli Východoslovenská galéria

Náhrobok prvého župana Jána Rumanna na cintoríne sv. Rozálie v Košiciach

Súčasná dejiny samosprávy v Košickej župe sa začali písať 23. apríla 1924. V tento deň prvýkrát zasadlo jej župné zastupiteľstvo vo veľkej zasadacej sále Župného domu na Hlavnej ulici v Košiciach. A práve na tom istom mieste, v rovnaký deň tohto roku, rozhodli súčasní poslanci košickej župy, že dátum prvého zasadnutia ich predchodcov sa stáva významným dňom, ktorý si budeme každoročne pripomínať. Ustanovenie tohto dňa je symbolom, ktorý nás s predchodcami spája v našej snahe vytvárať istotu našich životov v bezprostrednej blízkosti svojich domovov. Nabádal k tomu aj prvý župan Košickej župy Ján Rumann, ktorý svojich poslancov povzbudzoval naplniť zmysel ľudovej samosprávy „**prácou, z ktorej zkvitá bude blahobyť, kultúra a spokojnosť celého obyvateľstva našej župy bez rozdielu na národnosť, stav a náboženstvo.**“ Aj pred takmer sto rokmi, aj teraz riešime mnoho podobných problémov. Svedčia o tom slová druhého župana Juraja Slávika, ktorý veľmi citlivo vnímal „**geografickú odľahlosť Bratislavy a jej nedostatočnú príťažlivú silu.**“ Aj naši predchodcovia dosiahli počas prvého fungovania Košickej župy v rokoch 1923 až 1928 mnoho pozoruhodných úspechov a míľnikov. Patrílo k nim napríklad vybudovanie Rumannovho internátu v Košiciach, zriadenie ústavu pre hluchonemých, zriadenie, rekonštrukcia a prevzatie viacerých nemocníc, ako aj údržba 1300 km župných ciest či projekt meliorácie Východoslovenskej nížiny. Aj tie mapuje publikácia Košická župa 1923 - 1928, ktorú pri príležitosti ustanovenia župného dňa vydal Košický samosprávny kraj spolu s historikmi. Táto publikácia nám má spolu s výročím prvého zasadnutia župného zastupiteľstva pripomínať neutíchajúcu ambíciu župy získavať viac práv a zodpovednosti, aby mohla čo najlepšie slúžiť svojim občanom.

Potulky Tufovým kaňonom a okolím Izry

Pár kilometrov od Košíc sa môžete dostať na čarovné miesta, o ktorých ste asi ani netušili, že ich máte tak blízko po ruke.

Určite poznáte ten pocit, keď sa niekde ocitnete a sami seba sa s úžasom pýtate: „Ako je možné, že som o niečom tak úchvatnom nevedel?“ Ak ho chcete zažiť a nepoznate Tufový kaňon pri Košiciach alebo ste sa ešte neštverali na kopec Veľký Milič, odporúčame čítať nasledujúce riadky. Vybrať sa na potulky do týchto miest Slanských vrchov radíme najmä na jar. V čase, kedy ešte nie sú tak ako v lete príliš zarastené všakovakým rastlinstvom, ktoré mierne komplikuje potulku a výhľady.

Tufový zázrak pri Košiciach

Ak ste z Košíc alebo blízkeho okolia, prechádzku Tufovým kaňonom si s deťmi môžete naplánovať aj na nedeľné poobedie. Časovo nenáročný

výlet sa začína pri začiatku diaľnice spájajúcej Košice s Prešovom, medzi obcami Ploské a Ortáše. Prístup k nemu nájdete na pravej strane cesty, spájajúcej obe dediny. Počas víkendů vás k odbočeniu z nej budú motivovať aj zaparkované autá, ako znamenie, že aj iní sa rozhodli vyraziť na túto nenáročnú túru. Neignorujte ho a takisto pri nich odstavte svoje vozidlo. Ocítate sa na panelovej ceste, ktorú neopúšťajte až do jej konca. Prelezte nízky múrik a vydajte sa vyšľapanou cestičkou, ktorá vedie k pozostatkom kameňolomu, v ktorom sa kedysi ťažil tuf. Ten je aj začiatkom úzkeho krátkeho kaňonu, ktorý vo vulkanickej hornine vyhlbil vodný tok. Ocítate sa uprostred skalných stien, obklopených dubovým lesom v prírode, do ktorej príliš nezasahuje ľudská ruka. To všetko vytvára magickú atmosféru, ktorá vás sprevádza počas celej krátkej cesty zarastným kaňonom. Na

jeho konci odporúčame pokračovať hore kopcom, odbočiť po vychodenej cestičke smerom doprava. O chvíľu sa ocítate na kopci s lúkou, malým posedom a veľkým krížom, ktorý dominuje krásnemu výhľadu na údolie Torusy, ktorá smeruje do sútoku s Hornádom. Po tom, ako sa vaše oči a duše nabažia ďalším nečakaným zážitkom, deti kvalitne vyvenčia na lúke, môžete sa vybrať dole kopcom, kde opäť dôjdete na panelovú cestu, na ktorej ste štartovali svoj krátky, no nádherný výlet.

Okolie Izry

Kedysi veľmi dávno sa vraj Izra, krásna dcéra tureckého veľkovezira, zamilovala do nepriateľského uhorského grófa. Keď kvôli tomu našťvaný veľkovezír grófa počas člnkovania s Izrou zastrelil, vrhla sa za ním do

vody a jazero ich oboch pohltilo. Bez ohľadu na to, či je táto povest' viažúca sa k jazeru Izra pravdivá, určite odporúčame navštíviť tento veľmi pekný kus košickej župy. Nachádza sa v blízkosti obce Slanská Huta, neďaleko Košíc. Vytvoril ho zosuv pôdy a skalnej steny tak, že zahradil dolinu potoka. Za touto prirodzenou hrádzou vznikla vodná plocha s rozlohou vyše päť hektárov. Už samotné jazero stojí za potulku. V jeho pokojnej atmosfére sa môžete kúpať a člnkovať. V okolitých lesoch sa v závislosti od sezóny môžete napásť lesnými malinami, černicami a jahodami. Počas jesene je obľúbeným rajom hubárov.

Cesta je cieľ

My však navrhujeme urobiť si výlet na jar. Z Izry totiž vedú označené turistické trasy do prírodných rezervácií Veľký Milič, Malý Milič a Marocká hoľa. V tomto ročnom období odporúčame výlet kvôli tomu, že ešte plne nezarastené lesy nebránia aj tak obmedzeným výhľadom z Malého a Veľkého Miliča. Ten je najvyšším vrchom slovensko-maďarskej štátnej hranice. V jeho vrcholovej časti sa nachádza prírodná pamiatka Miličská skala. Je to zaujímavovo tvarované sopečné

bralo vzniknuté eróziou. Najkrajšie výhľady sa paradoxne nenachádzajú na vrchole, ale počas samotného výstupu na kopec. Počas neho uvidíte aj hrad Slanec, ktorého história siaha do 13. storočia. Zhruba sto metrov pod vrcholom môžete v prípade dobrého počasia dovidieť až na Vysoké Tatry. Samotný vrchol Veľkého Miliča sa

nachádza uprostred hustého lesa. No tento výhľadový deficit vynahradí neďaleká zhruba polkilometra vzdialená Rozhľadňa Karolyiovcov, ku ktorej sa dostanete po zelenej turistickej trase. Táto asi 17 metrov vysoká vyhliadková veža, ktorá sa nachádza už na území nášho južného suseda, ponúka výhľad na maďarské Zemplínske vrchy, ktorému dominuje hrad Fizér. Pri návrate z Veľkého Miliča si naplno uvedomíte, že pre túru v okolí tohto kopca platí okriedlená fráza „cesta je cieľ“. Vedie totiž hustým bukovým pralesom, posiatym kde-tu pohodenými veľkými skalami a kameňmi. Toto fascinujúce územie je domovom vzácného dravého vtáctva. Napríklad orla kráľovského, orla kriľavého, včelára lesného alebo sovy dlhochvostej. Radíme však, aby ste sa nenechali uniesť fantáziou a atmosférou túry do tej miery, že prestanete sledovať turistické značky. Z vlastnej skúsenosti upozorňujeme, že poblúdiť v týchto hustých lesoch nie je žiaden problém. Pokiaľ sa k Izre stihnete vrátiť v dobrom čase, môžete si namočiť nohy do jazera, ešte raz sa pokochať nádhernou prírodou a takto oddychnúť na tele a duši vyraziť naspäť do civilizácie.

Späť za kultúrou do múzeí a galérií

Východniari sa po mesiacoch môžu prejsť po znovuotvorených kultúrnych stánkoch. Čakajú na nich nové výstavy či iné zaujímavé aktivity.

do 3. 9. 2021 Terakotová armáda

Ôsmy div sveta ostane v Múzeu a Kultúrnom centre južného Zemplína až do septembra. Sochy bojovníkov terakotovej armády dovezené až z oblasti Si-anu v Číne patria k desiatim najvýznamnejším archeologickým nálezom 20. storočia. Kvôli pandémie je výstava predĺžená.

15. 5. 2021 Noc múzeí a galérií

Aj župné múzeá a galérie sa zapoja k celoeurópskej iniciatíve Noc múzeí a galérií. Program bude závisieť od

aktuálnej epidemickej situácie, no určite sa je na čo tešiť. Nezabudnite sledovať dianie na webových stránkach kultúrnych inštitúcií a dozviete sa všetko podstatné.

20. 5. 2021 Výstava Žigmund Bubics. Biskup, umelec, donátor

Východoslovenské múzeum v Košiciach si výstavou pripomína 200 rokov od narodenia Žigmunda Bubicsa a 134 rokov od jeho menovania za biskupa v Košiciach. Dozviete sa napríklad aj to, že bol počas svojho života trikrát kandidátom na rôzne biskupské posty a preslávili ho jeho umelecké vloh.

Zmena programu je vyhradená a závisí od aktuálnej epidemickej situácie.

Viac informácií nájdete na webových stránkach a sociálnych sieťach kultúrnych organizácií.

Súťaž s tajničkou

Milí lúštitelia, správnu odpoveď z tajničky nám pošlite e-mailom na tlacove@vucke.sk do **31. 5. 2021**. Vyhrať môžete reproduktor, slúchadlá, power bank. Účastníci prihlásením sa do súťaže a splnením podmienok dávajú KSK svoj súhlas so spracovaním osobných údajov, ktorými sú poskytnuté identifikačné údaje účastníka súťaže (meno, priezvisko, e-mail, adresa trvalého pobytu, telefónne číslo). Tieto osobné údaje budú spracované výlučne na účely realizácie súťaže a odovzdania výhry. Výhercovia z predchádzajúceho čísla: **Oľga Alcnauerová, Andrea Saterová**.

Portugalské príslovie: ...(tajnička)

Autor: Juraj Mitošinka	povedz nepravdu	vlastné, nie cudzie	1. časť tajničky	skratka obrneného transportéra	mazaním rozotrieť	skr. Spojených štátov amerických	koniec (hovor.)	kačica	druh zasypacieho prášku	Pomôcky: DKA, PdA, Ip	citoslovce pohľadania	značka lutécia	5. časť tajničky	nízka jazdecká prekačka
oskoruša (zdrob.)										základný samostatný vojenský útvar				
mužské meno										hríb zn. svetelného roku (light year)				
dopravný prostriedok po vode				učením zaškollila zasievala								skratka ústredného výboru ľakal sa		
tiež			zn.samária člen spolku (zastar.)			schovaj tal. skr. kontrabasu						Švajčiarska strana práce šitím vložil		
2. časť tajničky							skr. pre a iné pieseč.púšť na Sahare			vial (poet.) mesto v Rumunsku				
Pomôcky: aviril, lbf, Btb, Pišút, ly, areg	fahká usadená hornina	časť pušky austrálsky medvedík						ekzémy prázdno, neužitočne						
zabije (kniž.)						skratka receptu čistiť tkaniny			slovenský lit.historik mužské meno					
Apolónia (dom.)					Pelagia (dom.) Nem.umel. agentúra					rímske číslo 51 skr.štátu Arkansas			skratka bastuby	citoslovce fučania
obojživelný živočích s klepetami				vrážala, strkala EČV Stropkova								zn. pound-force značka argónu		
3. časť tajničky							4. časť tajničky							
trhať (expr.)							škrabaním odstránia							